

*Мисько Ірина Петрівна
студентка 2 курсу магістратури,
спеціальність 013 «Початкова освіта»,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім.
акад. С. Дем'янчука»*

*Науковий керівник:
Красовська Ольга Олександрівна
док.пед.н., професор, завідувач кафедри
початкової та дошкільної освіти,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім.
акад. С. Дем'янчука»*

ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У сучасних умовах спостерігається підвищення інтересу педагогічної спільноти до таких понять, як освітній простір і освітнє середовище. Але обсяг теоретико-методологічних знань про освітнє середовище та покращення його параметрів не відповідає вимогам практики вищих педагогічних шкіл, а також реалізації середовищного підходу при підготовці майбутніх вчителів початкової ланки освіти. Вирішення проблеми, щодо формування готовності майбутніх вчителів початкової школи до взаємодії з молодшими школярами, здійснюється в умовах реалізації Державного стандарту початкової освіти та згідно з нових вимог до організації освітнього середовища на засадах компетентнісного підходу. Таким чином, існує необхідність щодо вивчення можливостей підвищення якості підготовки майбутніх вчителів початкової школи шляхом використання освітнього середовища, що сприятиме професійному становленню та розвитку.

Вихідні концептуальні положення щодо професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи в умовах Нової української школи закладено у Державному стандарті початкової освіти (2018), Законах України «Про освіту» (2017), концепції Нова українська школа (2016) та в змісті інших законодавчих та нормативних документів, які визначають діяльність вищих закладів освіти.

Професійну підготовку майбутніх вчителів початкової школи досліджували такі вчені, як В. Андрущенко, О. Антонова, І. Бех, Г. Васянович, С. Вітвіцька, О. Дубасенюк, М. Євтух, В. Кузь, В. Луговий, Н. Ничкало, В. Майборода, Н. Побірченко, С. Сисоева та ін.

Проблему підготовки вчителя початкової школи, зокрема аспекти формування змісту, форм та методів професійної підготовки, розвитку провідних якостей та компетенцій майбутнього фахівця, досліджували: Н. Бібік, В. Бондар, І. Казанжи, Л. Коваль, Я. Кодлюк, О. Комар,

А. Крамаренко, С. Мартиненко, О. Матвієнко, І. Осадченко, Л. Петухова, О. Савченко, С. Скворцова, Л. Хомич, Л. Хоружа та ін.

Сутність поняття «освітнє середовище» впродовж багатьох років обґрунтовують вітчизняні і зарубіжні психологи та педагоги. Вивчення освітнього середовища здійснюється у зв'язку із сучасним розумінням освіти як особливої сфери соціального життя, а середовища як чинника освіти (Н. Гонтаровська, С. Дерябо, В. Желанова, В. Козирєв, Т. Менг, К. Приходченко та ін.); узагальнено моделі освітнього середовища (В. Давидов, Я. Корчак, В. Лебедева, В. Орлов, В. Панов, В. Рубцов, В. Слободчиков, В. Ясвін та ін.).

Аналіз публікацій науковців засвідчує, що основи професійної діяльності в системі підготовки майбутнього вчителя потребує подальшого теоретико-методологічного обґрунтування.

Незважаючи на те, що проблема створення освітнього середовища займає важливе місце в педагогічній науці, та все ж значення його для професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи практично нереалізоване через відсутність методології, що забезпечує цей процес.

Метою окреслених тез є обґрунтування дидактичних засад процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в освітньому середовищі Нової української школи.

Відповідно до нових освітніх стандартів важливою є професійна підготовка майбутніх учителів, формування їхньої готовності до реалізації завдань креативного, творчого розвитку сучасного учня в умовах освітнього середовища Нової української школи. Основним показником високого професіоналізму майбутнього вчителя початкової школи має бути вміння працювати у сучасному освітньому середовищі.

Під терміном «освітнє середовище» дослідник В. Ясвін має на увазі систему впливів і умов формування особистості згідно заданого взірця, а також можливостей для її розвитку, які знаходяться в соціальному і просторово-предметному оточенні [4, с. 14].

Освітнє середовище як педагогічний феномен, за В. Пановим, є: фактором навчання і розвитку того, хто навчається; умовами навчання і розвитку; засобами для навчання і розвитку того, хто навчається; предметом проектування і моделювання; об'єктом психолого-педагогічної експертизи [3, с. 178].

На думку О. Писарчук: «освітнє середовище – система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, що міститься в просторово-предметному, соціально-комунікаційному, психолого-дидактичному і пізнавально-мотиваційному компонентах» [2, с. 7].

На основі ідей О. Писарчук, можна стверджувати, що освітнє середовище може впливати на формування та удосконалення особистісних якостей, а також сприяти професійному становленню майбутніх педагогів. Середовище повинно бути розвивальним та створювати умови для формування кожної особистості з урахуванням індивідуальних особливостей; сприяти

особистісному і професійному становленню майбутніх педагогів; виховувати відповідальне ставлення до навчальної діяльності; створювати можливості для різного роду досліджень та експериментів, застосовуючи при цьому конкретні методи та засоби педагогічної взаємодії.

Відповідно до змін у сучасній освіті, висуваються нові вимоги до професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи. Зараз необхідні такі фахівці, «які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями» [1, с. 4].

В Новій українській школі потрібні вчителі-професіонали, які будуть компетентними, творчими, комунікабельними, матимуть систему ціннісних орієнтирів, глибоке педагогічне мислення, високу професійну культуру.

Важливим у формуванні готовності до професійного саморозвитку майбутніх вчителів початкової школи є взаємодія між суб'єктами освітнього середовища це педагоги, батьки та діти. Саме через прояви власної суб'єктності та активної діяльності відбувається спонування до професійного саморозвитку.

На наш погляд, процес професійного саморозвитку повинен забезпечуватися сукупністю таких принципів: науковості, інтегративності, ґрунтовності та дієвості, інформатизації, інноваційності, особистісної орієнтованості, креативності.

Принцип науковості професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи полягає в наукових дослідженнях в галузі педагогіки та психології.

Принцип інтегративності полягає у зв'язку педагогічних, психологічних та професійно орієнтованих наук, які інтегруються за змістом, формами, методами та технологіями, що є обов'язковою умовою формування професійного саморозвитку особистості.

Принцип ґрунтовності та дієвості професійно-педагогічних знань, умінь і навичок забезпечує формування фахових компетентностей та здатності до розв'язання освітньо-професійних завдань в сучасній початковій школі.

Принцип інформатизації характеризується як процес підготовки до життя в умовах сучасного інформаційного суспільства, до пошуку інформації, вміння використовувати сучасні інформаційні засоби навчання в різних аспектах педагогічної діяльності.

Принцип інноваційності у діяльності вчителя повинен відображати відкритість майбутньому, здатність до новизни, інтенсивну модернізацію відповідно до викликів сьогодення. Інноваційність спрямована на зміни в педагогічній діяльності вчителя та ґрунтується на особливостях використання різноманітних форм, методів та прийомів, які будуть не просто дієвими у процесі їх використання, а й сприятимуть певним конструктивним діям, творчому пошуку та прийняттю нестандартних рішень.

Принцип особистісної зорієнтованості полягає в тому, щоб виявити та розвинути особистісні якості людини, такі як самовизначення, саморозвиток, саморегуляцію, самовиховання та самореалізацію, що є необхідним для особистісного розвитку та гармонійної взаємодії з іншими суб'єктами освітнього процесу.

Принцип креативності необхідний для виявлення творчої особистості майбутнього вчителя початкової школи. З метою підвищення рівня креативності майбутнього педагога доцільно у професійній підготовці майбутніх фахівців застосовувати навчально-творчі завдання, методи та прийоми стимулювання творчої активності.

У сукупності і взаємодії ці принципи покликані сформувати професійно-педагогічну свідомість вчителя початкової школи і готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності в умовах освітнього середовища Нової української школи; становлення особистісних та світоглядних якостей майбутніх фахівців; активізацію процесів самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення педагога; здатність до творчої професійної діяльності.

Дидактичні засади дослідження професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах Нової української школи, представлені середовищним, особистісно-діяльним, культурологічним, аксіологічним, акмеологічним, компетентнісним та технологічним підходами.

Системний підхід сприяє виявленню структури освітнього середовища як динамічної системи, допомагає дослідити взаємодію його компонентів, що забезпечують його ефективне функціонування;

Синергетичний підхід дає можливість дослідити сутність формування освітнього середовища професійної підготовки з точки зору його відкритості, складності, динамічності й автономності;

Середовищний підхід є інструментом пошуку нових ресурсів удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах середовищної взаємодії;

Особистісно-діяльній підхід передбачає створення в освітньому середовищі відповідних умов для розвитку особистості вчителя як суб'єкта професійно-освітньої діяльності;

Культурологічний підхід сприяє створенню оптимальних умов для засвоєння майбутніми вчителями загальнолюдської та національної культури, усвідомленню та самореалізації особистістю культурних потреб, інтересів і здібностей;

Аксіологічний підхід створює умови для вибору значущих професійних цінностей в освітньому середовищі для забезпечення якості підготовки майбутніх учителів початкової школи;

Акмеологічний підхід визначає напрями переходу освітнього середовища в інноваційний стан, який забезпечує найбільш повну самореалізацію студента в освітньому середовищі;

Компетентнісний підхід розширює умови, ресурси, функціональні можливості учасників середовищної взаємодії та забезпечує досягнення високої якості професійної підготовки;

Технологічний підхід уможлиблює прогнозування мети та етапів, визначає основи розробки методики формування освітнього середовища, конструювання інструментарію діагностики отриманих результатів.

Використання даних підходів при підготовці майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах Нової української школи, на нашу думку, дозволить її оптимізувати, максимально використати сильні сторони і компенсувати недоліки всіх її компонентів; дозволить забезпечити якість підготовки майбутнього вчителя початкової ланки освіти.

Отже, професійне зростання майбутніх вчителів початкової школи розглядається як динамічний, неперервний процес розгортання їх особистісного потенціалу, можливостей, заснованих на внутрішній потребі в освіті, як процес удосконалення особистості. Професійна мотивація має на меті дати поштовх до поповнення професійних знань, умінь та навичок, вдосконалення професійних якостей і здібностей, спонукає і спрямовує діяльність особистості до оволодіння обраною професією.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М. Нова українська школа: порадник для вчителя. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
2. Опарина Н. М. Адаптивное тестирование: учеб.-метод. пособие. Хабаровск: ДВГУПС, 2007. 95 с.
3. Панов В. І. Образовательная среда как предмет экопсихологии развития. М.: Экопсицентр РОС, 2000. 178 с.
4. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. М.: Смысл, 2001. 365 с.